

UKRAYNA-KIRIM'DA GELİŞEN OLAYLAR VE TÜRKİYE
(Panel, Başkent Üniversitesi Stratejik Araştırmalar Merkezi)
27 Mart 2014, Saat 14.00

Panel Yöneticisi: Prof. Dr. İsmail Aydınğün.

Konuşmacılar:

1. Prof. Dr. Zühal Yüksel, Gazi Ü.
2. Tuncer Kalkay, Kırım Türkleri Kültür ve Yardımlaşma Derneği Genel Başkanı.
3. Yrd. Doç. Dr. Yuliya Biletska, Karabük Ü.

Panelin Özeti:

Prof. Dr. İsmail Aydınğün: 2004 yılındaki “Turuncu Devrim”, Ukrayna’daki yeni bir dönemin başlangıcı olmuştu. Buna karşılık, özellikle 2011 ve sonrası gelişmeler, ülkeyi bir karmaşaya sürüklemiştir. Son 40 gün içinde, özel polisin halka karşı yürüttüğü operasyonlar sonucunda 90 kişi hayatını kaybetmiştir. “Ukrayna”, sözlük anlamı ile, “kenar, uç, sınır bölgesi” anlamına gelmektedir. Gerçekten de Ukrayna, “Doğu” ile “Batı”nın tam ortasında kalmaktadır. Tarih boyunca, Rusya ve Ukrayna arasında yakın ve özel bir bağ olmuştur. Azerbaycan ve Türkiye gibi, Rusya ve Ukrayna’nın da hep birlikte olması gerektiği söylenebilir. Buna karşılık, Sovyetler Birliği’nin dağılmasından sonra, Ukrayna’nın statüsünü belirleyen 1994 tarihli Memorandum, günümüzde, bu belgenin garantörlerinden biri olan Rusya Federasyonu (RF) tarafından ağır bir biçimde ihlal edilmiştir. Son halk gösterilerinden sonra Hükümetle varılan 21 Şubat 2014 tarihli Anlaşma uyarında yeni bir hükümet kurulmuş, “BERKUT” isimli özel polis gücü feshedilmiştir. Devamında ise, RF, Kırım Özerk Cumhuriyeti’ni (Simferopol / Akmescit) işgal etmiştir (“Kadife İşgal”). Hukuki bir dayanağı olmamasına rağmen, 16 Mart 2014 günü –işgal altında- yapılan halkoylaması sonucunda, yerel meclis, bağımsızlık ve RF’ye katılma kararı almıştır. RF bunu hemen kabullenmiş ve Kırım’ı ilhak etmiştir. Halen, bölgede geniş çaplı bir yapısal değişim sürmektedir. Bölge ülkelerinden sadece Özbekistan bu gelişmelere karşı açıkça tavır almış, diğerleri ise ya RF girişimini onaylamış (Kazakistan) veya sessiz kalmışlardır.

Yrd. Doç. Dr. Yuliya Biletska: Ukrayna’da olup biteni anlayabilmek için, Sovyetler Birliği döneminde bu bölgede yürütölen ulus inşası sürecini bilmek gerekir. Ukrayna halkı, “titular ulus” olarak anılır. Sovyet sisteminde, her 15 ulusa bir devlet olma seçeeneği tanınmıştı. Bütün çabalara rağmen, Ukrayna Rusya’dan her bakımdan farklıdır. Ukrayna, özellikle kültürel açıdan, Avrupa’lıdır; Avrupa’nın bir parçasıdır. Buna karşılık günümüzde RF, bölgeyi ve Ukrayna’yı tekrar Sovyetleştirme çabası içinde görünmektedir. RF, tarihi boyunca, koyu milliyetçi, Rus ulusunu yüceltici, Rusların bölgede ve dünyada özel bir misyonu bulunduğu inancına dayalı, günümüz gerçekleriyle bağdaşmayan bir politika izlemiştir, izlemektedir. Söylemlerinde daima “Büyük Rus Milleti”ne atıf yapılır. 2. Dünya Savaşının asıl galibi Rusya’dır. Rusya, düşman faşistleri yenmiştir. Bugün de Rusya’nın düşmanı olan faşistler söz konusudur. Rusya, onları da yenecektir. Rusya’nın Kırım’daki girişimine ve ilhakına karşı çıkanlar, ABD desteğindeki faşist Rus düşmanlarıdır. Çok etkili

ve başarılı bir propaganda savaşı yürütülmekte ve milletlerarası kamuoyu yanıltılabilmektedir. Kavram kargaşası yaratılmaktadır. Örnek: Ukrayna'da Rusça yaygın bir şekilde kullanılan, konuşulan bir dildir. Bu yakın tarihte, özellikle Sovyet döneminde uygulanan nüfus hareketleri, göç ve sürgün politikalarının bir sonucudur. Oysa Rus olmak başka, Rusça konuşmak başkadır. RF, milletlerarası kamuoyuna, Rusça konuşan yerel halkı Rus olarak tanıtmaktadır. Bölgede, çeşitli mitler yaratılmaktadır. Algılama yönetimi uygulanmaktadır. Kendi ailemden örnek vereyim. Annem ve akrabalarım Rus değil; Ukraynalı. Ama babam kendini Rus sayıyor ve tam bir RF destekçisi. Faşist düşmanların kendilerini öldürmek istediğini, kendilerini savunmaları gerektiğini söylüyor ve dolayısıyla RF müdahalesini onaylıyor. Bağımsızlık ve RF'ye katılmaya ilişkin referandumun yasal dayanağının, meşruiyetinin ciddi şekilde sorgulanması gerekir. Şöyle düşünün: Türkiye'de, Ankara ili halkı bir referandum yaparak bağımsızlık ve bir başka devlete katılma kararı alıyor. Bu olabilir mi? Ukrayna'da gelişen olaylar konusunda, yaygın komplo teorileri vardır. RF, önce Svoboda, sonra da Maydan Partisi üzerinden ve propaganda ağırlıklı olmak üzere, Kırım'da pek çok faaliyet göstermiştir. Bir başka teoriye göre, gelişmeler, ABD ve RF arasındaki gizli paylaşım anlaşmasının sonucudur. Ukrayna Batıya, Kırım RF'ye dahil olacaktır. Anahtar unsur, Kırım'daki Rus varlığıdır. Bunlar, bağımsızlık değil, RF'ye bağlanma peşinde olmuşlardır. Rus ulusunun ortak hafızasına göre de Kırım Rus toprağıdır. Kruşçev, burayı Ukrayna'ya vermekle hata etmiştir. Rus dünyası yeniden kurulmalıdır. ABD her zaman düşmandır. Putin, Rusların kurtarıcısıdır. Değişik ülkelerde yaşayan Ruslar bir araya gelmeli, birleştirilmelidir.

Prof. Dr. Zühal Yüksel: Kırım, tarihin eski devirlerinden itibaren Türk toprağıdır. Ancak sürekli Rus işgali ve müdahaleleri altında kalmıştır. Kırım Hanlığı, Osmanlı Devleti'nin yanında olmuştur. Osmanlı koruyuculuğu, Küçük Kaynarca Anlaşması ile sona ermiştir. Rus etkisi, nüfuzu ve işgali dönemlerinde Kırım sürekli ayaklanmalara sahne olmuştur. Yerel halk sürekli zulüm görmüştür. Katliam ve sürgünlere konu olmuştur. Rusların stratejik hedefi, Kırım'daki Türk varlığına son vermektir. Bu politika çerçevesinde, her türlü baskı ve örtülü faaliyetler sürdürülmektedir. Kırım Tatarları, ya sürgün, ya –örneğin Osmanlı topraklarına- göçe zorlanarak bölgeden uzaklaştırılmışlar, yerlerine ise Ruslar ve Ukraynalılar getirilmiştir. 1917 devrimi sonrasında, yeni rejim, bölgede yapay olarak kıtlık - açlık ortamı yaratmış, bu nedenle, 100.000 kadar ölüm meydana gelmiştir. Sürgün ve / veya katliamlar, Stalin döneminde de yoğunlaşarak sürmüştür. Ancak 1956'larda, Sovyet yönetimi, sürgün uygulamalarının yanlış olduğunu kabul etmişler, Tatarların geri dönmelerine izin vermişler, ancak gerekli önlemler alınmadığı, altyapı hazırlanmadığı için, olumlu anlamda bir sonuç – durum ortaya çıkmamıştır. Fiili şartlar, vatana dönmeyi engellemiştir. 1961 ve sonrasında, Tatarlar bu defa anti-Sovyet propagandası vb. iddialarla kovuşturılmaya uğramışlardır. Ancak tüm çabalara rağmen, Tatarların ana yurtlarına dönmeleri engellenememiştir. Kırım-Tatar Milli Hareketi, toprak sorununu çözmeye çalışmıştır. Millet Meclisi kurulmuştur. Bu dönemin bayrak – önderi, Mustafa Cemil Kırımoglu'dur. Özetle, Kırım Tatarları sürekli katliama uğramışlardır. Dileğimiz, tarihin tekrarlanmaması, önümüzdeki dönemde aynı türden olaylarla karşılaşılmasındır.

Sn. Tuncer Kalkay: Kırım, 1500 yıllık Tatar yurdudur. Kırım Tatarlarının, Türkiye’de yaklaşık 45 kadar derneği / vakfı vardır. Rusya, 1783’te Kırım’a hakim olmuştur. Bunu, 100 yıl kadar süren zorunlu – kitlesel göç ettirme politikaları izlemiştir. Tatarlar, 26 Kasım 1917’de bir devlet kurmuşlardır. Demokratik yöntemlerle bir kurultay oluşturulmuş, seçimler yapılabilmektedir. Sovyet döneminde, 1944 sürgünlerinde yaklaşık 423.000 kişi sürgün edilmiş, bu süreçte, yaklaşık 195.000 kişi ölmüştür. Türk varlığını silmek üzere mümkün olabilen her şey yapılmıştır; kütüphanelerin, okulların, camilerin, hatta mezarlıkların yok edilmesi dahil. 1987’de, Kırım Tatarları Kremlin Sarayı önünde yaptıkları bir gösteri ile dünya kamuoyunun dikkatini çekmeyi başarmışlardır. 1991’de Ukrayna bağımsızlığına kavuştuğunda, Kırım’da da özerk bir cumhuriyet statüsü kabul edilmiştir. Kırım Tatarlarının varlık mücadelesi, günümüze kadar sürmüştür. 1944 sürgünleri ile boşalan yerlere, o zamanki yönetim, 400.000 kadar Rus’u bu yerlere yerleştirmiştir. Bugün geçenlerde yapılan referandumda RF’ye bağlanma yönünde oy kullananlar, işte bunların nesillerine mensup topluluklardır. Nüfusun yaklaşık % 56’sıdır. Ukraynalılar genelde kendilerini Rus olarak görürler. Kırım bölgesine, her dönemde, Rus istihbarat örgütü hakimdir ve etkindir. İktidardan uzaklaştırılan Yanukoviç, Sivastopol’daki RF deniz üssüne ilişkin kira sözleşmesini 43 yıl daha uzatan bir sözleşme imzalamıştır. Adeta, vatani satmıştır. Konstantinov, Ukrayna’daki olayların Kırım’a sıçraması halinde, Kırım’ın kendini savunacağını belirtmiştir (25 Şubat 2014). Parlamento basılmış, silahlı güçler Kırım’ı denetim altına almışlardır. Putin, bunların Kırımlıların Öz Savunma Güçleri olduğu yalanını söylemiştir. Rusça konuşanların korunacağını bildirmiştir. Oysa Kırım’daki Ruslar, RF’de yaşayanlardan çok daha iyi konumda, özgür ve güvencedirler. Kırım Tatarları, yerel nüfusun yaklaşık % 15’idir ve 300-350.000 kadardır. Kırım Tatarlarının geleceğinin en makul güvencesi, demokratikleşme olacaktır. RF ve işbirliği içindeki yerel yönetim, adeta rüşvet olarak, yerine getirilmeyecek vaadlerle Kırım Tatar toplumunu sessizleştirmeye çalışmaktadır. Bölgede, 200.000 kişiye RF pasaportu dağıtılacağı söylenmektedir. RF’nin halklara, halkların eşitliği kavramına bakışı bütünüyle göstermelidir. “Birinci sınıf vatandaşlık”, tamamen hayali bir kavramdır. Örnek: Tataristan’daki durum ve RF uygulamaları. Kırım Tatarları gerçekçidir. Silahlı mücadele öngörülmemektedir. Kırım Tatarlarının yürüteceği mücadelenin temel ilkeleri, demokrasi, hukukun üstünlüğü, insan hakları ve barış kavramıdır. Önemli olan yaşamak, varlığını sürdürebilmektir. Putin’in 18 Mart 2014 günü yaptığı konuşma dehşet vericidir. RF, garantörü olduğu, Ukrayna’nın statüsü ile ilgili 1994 Budapeşte Anlaşmasını ayaklar altına almıştır. Dünya, RF yayılmacılığına karşı ses çıkarmak zorundadır.